

НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ЯК ПРАВОВА ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМОТВОРЧИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Погорєлова З.О.,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри теорії та історії держави і права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Погорєлова З.О. Нормотворча діяльність Президента України як правова форма реалізації нормотворчих повноважень.

У статті досліджуються особливості правової форми здійснення нормотворчих повноважень Президента України, а саме нормотворчої діяльності. Розкривається сутність нормотворчої діяльності як владної діяльності по плануванню, підготовці, встановленню, зміні і скасуванню загальнообов'язкових правил шляхом розробки і прийняття нормативних актів Президента України.

Обґрунтовується теза про те, що в силу важливості нормотворчої діяльності Президента України для реалізації мети цієї діяльності, статусу і усіх повноважень Президента України, її владного характеру, встановленої загальнообов'язковості актів, що приймаються Президентом України нормотворча діяльність Президента України має здійснюватися не тільки з застосуванням відповідних засобів контролю за цією діяльністю, супроводжуватися контролем за конституційністю і законністю актів, що приймаються Президентом України, але й також з дотриманням внутрішньої процедури підготовки і проходження правових актів Президента України, тобто мати відповідну правову процесуальну форму. Осмислюється значимість правової процесуальної форми нормотворчої діяльності Президента України, її роль у підготовці досконалих нормативних актів Президента України для найкращої реалізації практичних вимог до процесу нормотворчості.

Розглядаються також інші елементи, що характеризують нормотворчу діяльність Президента України: процесуальні стадії, процесуальні провадження і процесуальний режим, які разом складають інтегральну характеристику нормотворчого процесу, в рамках якого здійснюється нормотворча діяльність Президента України, як системи самостійних, логічно завершених етапів, стадій, юридико-технічних дій по встановленню, зміні чи скасуванню загальнообов'язкових правил поведінки шляхом прогнозування, планування, підготовки, узгодження, правової експертизи, розгляду та прийняття, державної реєстрації, опублікування, вступу в силу (набрання чинності) нормативних актів Президента України.

Розглядаються існуючі в правничій науці класифікації видів нормотворчої діяльності Президента України та пропонується уточнена класифікація з урахуванням специфіки участі Президента України у законотворчому процесі та урядовій нормотворчості.

Ключові слова: теорія нормотворчості, нормотворчий процес, нормотворчі повноваження Президента України, нормотворча діяльність Президента України, види нормотворчої діяльності Президента України.

Pogorelova Z.O. Law-making activities of the President of Ukraine as a legal form of realization of law-making authorities.

The article examines the peculiarities of the legal form of the implementation of the rule-making powers of the President of Ukraine, namely the rule-making activity. The essence of rule-making activity is revealed as a power activity for planning, preparation, establishment, change and cancellation of universally binding rules through the development and adoption of normative acts of the President of Ukraine.

The thesis is substantiated that due to the importance of the rule-making activity of the President of Ukraine for the realization of the purpose of this activity, the status and all the powers of the President of Ukraine, its authoritative nature, the established universality of acts adopted by the President of Ukraine, the rule-making activity of the President of Ukraine should be carried out not only with the application appropriate means of control over this activity, to be accompanied by control over the constitutionality and

legality of acts adopted by the President of Ukraine, but also with compliance with the internal procedure for the preparation and passing of legal acts of the President of Ukraine, i.e. having an appropriate legal procedural form. The significance of the legal procedural form of the rule-making activity of the President of Ukraine, its role in the preparation of perfect normative acts of the President of Ukraine for the best implementation of practical requirements for the rule-making process is considered.

Other elements characterizing the norm-making activity of the President of Ukraine are also considered: procedural stages, procedural proceedings and procedural mode, which together constitute an integral characteristic of the norm-making process, within which the norm-making activity of the President of Ukraine is carried out, as a system of independent, logically completed stages, stages, legal technical actions to establish, change or cancel mandatory rules of conduct by means of forecasting, planning, preparation, coordination, legal expertise, consideration and adoption, state registration, publication, entry into force (coming into force) of normative acts of the President of Ukraine.

The classifications of the types of rule-making activities of the President of Ukraine existing in jurisprudence are considered, and a refined classification is proposed, taking into account the specifics of the participation of the President of Ukraine in the law-making process and governmental rule-making.

Key words: theory of rule-making, rule-making process, rule-making powers of the President of Ukraine, rule-making activity of the President of Ukraine, types of rule-making activity of the President of Ukraine.

Постановка проблеми. Нормотворчі повноваження Президента України, як владні повноваження, займають особливе місце в системі повноважень Президента України. Тому є підвищеною увага до процесу їх реалізації. Правнича наука має дати відповідь на питання якою мірою нормотворчі повноваження мають реалізовуватися у відповідній правовій формі, з дотриманням яких вимог і процедур, наскільки має бути відкритим процес розробки і прийняття нормативних актів Президента України, яким має бути вплив громадськості на вироблення і реалізацію нормативних рішень глави держави. Існує потреба обґрунтування необхідності здійснення нормотворчих повноважень Президента України у відповідній правовій процесуальній формі нормотворчої діяльності, виокремлення інших елементів нормотворчої діяльності Президента України, які разом з правовою процесуальною формою склали б інтегральну характеристику нормотворчого процесу, в рамках якого і повинні здійснюватися нормотворчі повноваження. Розгляду цього питання і присвячена дана стаття.

Стан дослідження теми. Питанням нормотворчих повноважень Президента України присвячено чимало наукових праць, зокрема у сфері теорії права і держави, конституційного та адміністративного права, в яких розглядаються переважно питання конституційно-правового і законодавчого регулювання процесу підготовки нормативних актів Президента України, правової природи актів Президента України. Що ж до дослідження питань поняття правової процедури і способів реалізації нормотворчих повноважень Президента України, природи нормотворчої діяльності, то таких питань значно менше. До них, зокрема, можна віднести праці Я.О. Берназюка [1], Ю.С. Лепеха [2], Г.В. Макарова [3], О.В. Скрипнюка, В.Л. Федоренка [4], Р.В. Чорнолуцького [5] та деяких інших правників. І це не випадково.

Метою статті є дослідження нормотворчої діяльності Президента України, як правової форми здійснення нормотворчих повноважень, формулювання її поняття, процедурно-процесуальних вимог, ролі у підготовці досконалих нормативних актів Президента України.

Виклад основного матеріалу. Сутність, значення нормотворчих повноважень, їх роль у реалізації завдань, інших повноважень Президента України зумовлює необхідність їх реалізації у особливій правовій формі, а саме у формі нормотворчої діяльності, - владної діяльності по плануванню, підготовці, встановленню, зміні і скасуванню загальнообов'язкових правил шляхом розробки і прийняття нормативних актів Президента України.

Нормотворча діяльність, як і нормотворчі повноваження, є невід'ємною частиною статусу Президента України. Із цим згодний також Р.В. Чорнолуцький, підкреслюючи, що «переважну більшість своїх конституційних функцій і повноважень Президент України реалізує здійснюючи нормопроектну та нормотворчу діяльність» [5, с. 377], а тому «нормопроектна діяльність є органічною, обов'язковою і функціональною частиною його конституційно-правового статусу, а також у широкому розумінні – важливою частиною проблематики досягнення оптимальної моделі організації державної влади, оскільки формування та функціонування такої моделі є однією з найбільш важливих процесуально-інструментальних і нормативно-технологічних характеристик у процесі конституційного регулювання в будь-якій державі світу. Це зумовлено насамперед тим, що від ефективності організаційної

структури державної влади та її функціонування значною мірою залежать як наявні результати, так й перспективи розвитку і держави, і суспільства» [5, с. 374]. О. Скрипнюк вважає, що акти Президента України є юридичною формою реалізації його нормотворчих повноважень [6, с. 322].

Нерідко в юридичній літературі нормотворчу діяльність чи нормотворчість Президента України визначають лише як сукупність дій по встановленню чи зміні правових норм чи лише як діяльність по виданню нормативних актів. Так, наприклад, Г.В. Макаров вважає, що «нормотворчістю глави держави є сукупність дій глави держави щодо встановлення чи зміни формальнообов'язкових правил поведінки, які спрямовані на регулювання суспільних відносин, адресовані колу неперсоніфікованих суб'єктів та мають необмежену кількість застосувань» [3 с. 6]. Правотворча діяльність, зокрема, у проєкті Закону «Про правотворчу діяльність» визначена як «діяльність з планування, розробки проєкту нормативно-правового акта (його концепції) та прийняття (видання) нормативно-правового акта, метою якої є правове врегулювання та/або охорона суспільних відносин» [7].

Як уявляється, більш завершене і більш близьке до понятійної відповідності «творення норми» є визначення нормотворчої діяльності, що має включати як діяльність по встановленню, зміні чи скасуванню загальнообов'язкових правил поведінки, так і форму, в якій здійснюється таке встановлення, зміна чи скасування, а саме – нормативні акти Президента України, що містять відповідні норми.

Президент України як глави держави, що обирається безпосередньо народом, має певну свободу розсуду у своїх діях, однак ця свобода розсуду детермінована цілями його діяльності (згідно присяги Президент України зобов'язаний боронити суверенітет і незалежність України, дбати про благо Вітчизни і добробут Українського народу, обстоювати права і свободи громадян, виконувати свої обов'язки в інтересах усіх співвітчизників, підносити авторитет України у світі), межами і змістом його конституційних повноважень, в тому числі й нормотворчих повноважень.

Нормотворча діяльність Президента України має здійснюватися у правовій процесуальній формі.

В силу важливості нормотворчої діяльності Президента України для реалізації мети діяльності, статусу і усіх повноважень Президента України, її владного характеру, встановленої загальнообов'язковості актів, що приймаються Президентом України, існує необхідність нормативного упорядкування порядку її здійснення, фіксації результатів на відповідних її стадіях. Такий висновок випливає із змісту статті 19 Конституції України, відповідно до якої органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України. Тому до нормотворчої діяльності Президента України, як і до нормотворчої діяльності інших органів державної влади та їх посадових осіб, є правомірним висунення таких вимог, що гарантували би дотримання цього дозвільного принципу.

Найперше, нормотворчу діяльність Президента України слід розглядати як таку, що має бути достатньою мірою формалізована, здійснюватися у відповідному процедурно-процесуальному порядку, відображатися у певній системі взаємозалежних, організаційно упорядкованих та послідовних дій, що підпорядковані загальній меті і спрямовані на отримання конкретного результату.

В силу її значимості нормотворча діяльність Президента України має здійснюватися з застосуванням відповідних засобів контролю за цією діяльністю, супроводжуватися контролем за конституційністю і законністю актів, що приймаються Президентом України, а також дотриманням внутрішньої процедури підготовки і проходження правових актів Президента України.

Серед засобів конституційного контролю є контроль щодо актів Президента України відповідно до статті 150 Конституції України згідно статті 14 Закону України «Про Конституційний Суд України» [8], а серед засобів контролю за законністю актів Президента України є можливість оскарження актів Президента України в порядку адміністративного судочинства згідно з Кодексом адміністративного судочинства України [9]. Однак питання контролю за дотриманням внутрішньої процедури підготовки відповідного акта Президента України, якщо це не торкається питання, урегульованого Конституцією чи законами України, залишається поза межами правового регулювання. Дотично питання порушення процедури при розробці чи прийнятті акта Президента мало б підлягати оцінці у разі оскарження акта Президента України у порядку адміністративного судочинства, однак формулювання частини 2 статті Кодексу адміністративного судочинства України дає мало простору для такого підходу. У справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють лише, чи прийняті (вчинені) вони: 1) на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; 2) з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано; 3) обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають

значення для прийняття рішення (вчинення дії); 4) безсторонньо (неупереджено); 5) добросовісно; 6) розсудливо; 7) з дотриманням принципу рівності перед законом, запобігаючи всім формам дискримінації; 8) пропорційно, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення (дія); 9) з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення; 10) своєчасно, тобто протягом розумного строку.

Порушення процедури підготовки, розгляду або прийняття акта Президента України можна було розглядати в якості обставини, що має значення для прийняття рішення (вчинення дії), передбаченої пунктом 3 цього переліку, але для такого тлумачення у контексті пункту першого цієї частини 2 статті 2 КАСУ України немає широкого простору. Не випадково у судовій практиці немає справ, де б давалася оцінка цієї процедури.

Очевидно, що у цьому переліку слід було б прямо передбачити перевірки адміністративним судом дотримання процедури підготовки, розгляду або прийняття акта Президента України і врахування у цієї обставини у рішенні, якщо це істотно вплинуло на остаточний результат.

Враховуючи, що повноваження Президента України в умовах змішаної форми правління значною мірою виходять за межі повноважень глави держави і поширюються на сфери урядової діяльності (зовнішньої політики, національної безпеки і оборони тощо), їх реалізація має супроводжуватися також інституційною взаємодією, тобто такою взаємодією глави держави і уряду, яка давала б змогу цим важливим інститутам влади узгоджувати свої позиції у процесі прийняття рішень глави держави. Конституційний Суд України підкреслив, що принцип поділу влади «відображає функціональну визначеність кожного з державних органів, передбачає не тільки розмежування їх повноважень, а й їх взаємодію, систему взаємних стримувань та противаг, які мають на меті забезпечення їх співробітництва як єдиної державної влади [10]. Ця інституційна взаємодія щодо Кабінету Міністрів України і Президента України втілена у процедурі контрасигнації, що передбачена частиною 4 статті 106 Конституції України.

Важливим в контексті розуміння правової природи нормотворчих повноважень Президента України є питання класифікації нормотворчої діяльності Президента України.

Нерідко у юридичній літературі на підставі того, що Президент наділений повноваженнями у законотворчому процесі (а саме правом вето, змістом якого є повернення закону зі своїми мотивованими і сформульованими пропозиціями до Верховної Ради України для повторного розгляду, а у разі прийняття його пропозицій чи подолання вето - право підпису і офіційного оприлюднення закону), види правотворчої діяльності Президента класифікують на безпосередню, сумісну та опосередковану [11, с. 7-8], відносячи до останньої саме участь Президента у законотворчому процесі. О. Скрипнюк та В. Федоренко запропонували поділ правотворчої діяльності Президента України на три види, а саме на безпосередню правотворчість (тобто видання указів і розпоряджень), правотворчість у формі прямої або опосередкованої участі в інших видах правотворчої діяльності, як то реалізація конституційного права законодавчої ініціативи і застосування права вето до законів, прийнятих Верховною Радою України, та доктринальну правотворчість (до останньої пропонується віднести програмування та стимулювання нормотворчості інших суб'єктів нормотворчої діяльності, до прикладу звернення з посланням до народу України та до Верховної Ради України, надання доручень та директив тим чи іншим суб'єктам) [4, с. 69]. О.Ф. Скакун виділяє дві основні форми правотворчої діяльності, пов'язані з: 1) безпосередньою реалізацією владних повноважень глави держави: 2) учасника законодавчого процесу – суб'єкта права законодавчої ініціативи [12, с. 126].

З цього приводу слід насамперед зазначити, що діяльність Президента України щодо встановлення, зміни або скасування правових норм шляхом видання актів більш коректно визначати як нормотворчу, а не правотворчу діяльність, оскільки, як про це йшлося у першому розділі роботи, правотворчість являє собою соціальне і політико-правове явище і повноваження на створення права, як соціального регулятора, що здійснюється самим народом або ж від його імені, а тому його слід пов'язувати з безпосереднім формуванням права самим народом у формі референдуму або ж з делегуванням народом повноважень парламенту, як представницькому органу усього народу, що здійснюється парламентом у формі закону.

Що ж до запропонованих форм нормотворчої діяльності Президента, то така класифікація потребує уточнення з точки зору самого поняття нормотворчої діяльності і її зв'язку з нормотворчими повноваженнями. Цілком очевидно, що безпосередність згаданими авторами пов'язується з нормотворчими

повноваженнями і кінцевим результатом нормотворчої діяльності Президента України – прийняттям відповідного нормативного акту. Оскільки Президент України ані у законотворчій діяльності не є суб'єктом прийняття законів, ані у нормотворчій діяльності інших органів державної влади – суб'єктом прийняття підзаконних актів, хоча в обох випадках бере участь і значною мірою може впливати навіть зміст відповідних нормативних актів, то, здавалося б, можна було б визнати таку участь опосередкованою. Але нормотворча діяльність не зводиться лише до цієї фінальної стадії нормотворчої діяльності, а охоплює цілу низку інших, попередніх етапів цієї діяльності, що здійснюються до етапу прийняття нормативного акта (зокрема, його планування і підготовка). І на цих етапах нормотворчої діяльності участь Президента України, якщо вона відбувається, здійснюється ним безпосередньо. Тим більше це стосується участі Президента України у законотворчій діяльності, яка не може бути класифікована як опосередкована, оскільки Президент України виступає активним учасником законотворчої діяльності, використовуючи право законодавчої ініціативи, вносячи пропозиції щодо змісту проекту закону при застосуванні права вето, зрештою, підписує прийняті парламентом закони та публікуючи їх.

Тому, на мій погляд, всю нормотворчу діяльність Президента України можна було б класифікувати на такі види: 1) нормотворчу діяльність з метою реалізації нормотворчих повноважень Президента по виданню нормативних актів; 2) участь у законотворчій діяльності Верховної Ради України у формі реалізації конституційного права законодавчої ініціативи, права вето на закони, прийняті Верховною Радою України і їх підписання та опублікування; 3) участь у нормотворчій діяльності інших органів державної влади.

Що ж до виокремлення в якості самостійного виду нормотворчості Президента України доктринальної нормотворчості (чи за визначенням деяких авторів доктринальної правотворчості), то названі дії, що зводяться до програмування та стимулювання нормотворчості інших суб'єктів нормотворчої діяльності, в тому числі у формі звернення з посланням до народу України та до Верховної Ради України або ж надання доручень та директив відповідним суб'єктам, хоча й мають наукову, доктринальну основу (доктринальна основа має бути, до речі, властивою для нормотворчості усіх органів державної влади), слід відносити до окремих етапів нормотворчої діяльності, що охоплює ініціювання, планування, розробку проекту акта (його концепції) та його прийняття, введення в дію тощо. Якщо ж такі дії виходять далеко за рамки нормотворчої діяльності (наприклад, прогноз розвитку законодавства в тій чи іншій сфері), то їх не можна віднести до нормотворчої діяльності. А тому визначати їх як нормотворчість чи нормотворчу діяльність немає підстав.

Процесуальна форма нормотворчої діяльності як наукова конструкція розкриває сукупність юридичних процедурно-процесуальних засобів унормування нормотворчої діяльності, відповідних процесуальних дій по її здійсненню.

Реальне осмислення значимості правової процесуальної форми нормотворчої діяльності Президента України, її ролі у підготовці досконалих нормативних актів Президента України, найкращої реалізації практичних вимог до процесуальної форми здійснення нормотворчої діяльності Президента України може бути досягнуто лише при врахуванні інших трьох важливих елементів, що характеризують нормотворчу діяльність Президента України і що разом з процесуальною формою нормотворчої діяльності складають поняття нормотворчого процесу: процесуальних стадій, процесуального провадження і процесуального режиму.

Процесуальні стадії пов'язані з послідовністю здійснення дій по встановленню, зміні чи скасуванню загальнообов'язкових правил поведінки шляхом розробки і прийняття відповідних нормативних актів, а саме стадіями прогнозування, планування, розробки нормативних актів Президента України, їх експертизи, внесення на розгляд Президента України, прийняття, опублікування та введення в дію.

У процесуальному провадженні відображаються юридично фіксовані обставини нормотворчої ініціативи, матеріали справи законопроекту, офіційне документальне закріплення процесуальних результатів.

У нормотворчому процесуальному режимі відображається дія принципів нормотворчої діяльності, що утворює гарантії забезпечення нормотворчої діяльності, ефективне здійснення нормотворчої діяльності і досягнення її кінцевого результату.

Відтак нормотворчий процес, в рамках якого здійснюється нормотворча діяльність Президента України, може бути визначений як система самостійних, логічно завершених етапів, стадій, юридико-технічних дій по встановленню, зміні чи скасуванню загальнообов'язкових правил поведінки шляхом прогнозування, планування, підготовки, узгодження, правової експертизи, розгляду та прийняття,

державної реєстрації, опублікування, вступу в силу (набрання чинності) нормативних актів Президента України.

Висновки. Нормотворча діяльність є владною діяльністю по встановленню, зміні чи скасуванню загальнообов'язкових правил поведінки шляхом розробки і прийняття нормативних актів Президента України, засобом здійснення Президентом України державної влади, реалізації його нормотворчих повноважень завжди і виключно з метою виконання ним своїх функцій, завдань та повноважень. Нормотворча діяльність, як і нормотворчі повноваження, є невід'ємною частиною статусу Президента України.

Нормотворча діяльність, як і нормотворчі повноваження, є невід'ємною частиною статусу Президента України. В силу важливості нормотворчої діяльності Президента України для реалізації мети діяльності, статусу і усіх повноважень Президента України, її владного характеру, визнання загальнообов'язковості актів, що приймаються Президентом України, порядок здійснення нормотворчої діяльності має бути формалізований і нормативно упорядкований, здійснюватися у відповідному процедурно-процесуальному порядку, відображатися у певній системі взаємозалежних, організаційно упорядкованих та послідовних дій, що підпорядковані загальній меті і спрямовані на отримання конкретного результату.

Нормотворча діяльність Президента України має здійснюватися з застосуванням відповідних засобів контролю за цією діяльністю, супроводжуватися контролем за конституційністю і законністю актів, що приймаються Президентом України, а також дотриманням внутрішньої процедури підготовки і проходження правових актів Президента України, фіксації її результатів.

В нормотворчій діяльності Президента України слід виокремлювати процесуальні стадії, що пов'язані з послідовністю здійснення дій, а також процесуальні провадження, що відображають юридично фіксовані обставини нормотворчої ініціативи, матеріали справи законопроекту, офіційне документальне закріплення процесуальних результатів, і процесуальний режим, як відображення дії відповідних принципів, що створює належну правову атмосферу і гарантує ефективне здійснення цієї діяльності.

Процесуальна форма, процесуальні стадії, процесуальне провадження і процесуальний режим складають інтегральну характеристику нормотворчого процесу Президента України, як системи самостійних, логічно завершених етапів, стадій, юридико-технічних дій по встановленню, зміні чи скасуванню загальнообов'язкових правил поведінки шляхом прогнозування, планування, підготовки, узгодження, правової експертизи, розгляду та прийняття, державної реєстрації, опублікування, вступу в силу (набрання чинності) нормативних актів Президента України. Належна правова регламентація усіх складових нормотворчого процесу Президента України сприятиме утвердженню верховенства права в Українській державі.

Список використаних джерел:

1. Берназюк Я.О. Процедурно-процесуальні аспекти нормотворчої діяльності Президента України: основні тези. Держава і право. Випуск 56. С. 20–24.
2. Лепех Ю.С. Президент України як суб'єкт правотворчості: адміністративно-правовий аналіз. Наукові роботи Національного авіаційного університету. Юридичний вісник 4 (49) 2018.
3. Макаров Г.В. Нормотворча діяльність глави держави: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. Стратегічні пріоритети. 2009. № 1 (10). С. 5–13.
4. Скрипнюк О.В., Федоренко В.Л. Нормотворча діяльність Президента України та її нормопроектне забезпечення. Монографія. О.Л. Скрипнюк, В.Л. Федоренко, Ю.Г. Барабаш, Я.О. Берназюк та ін. К.: НАДУ, 2011. 344 с.
5. Чернолуцький Р.В. Феноменологія нормопроектної діяльності в конституційному праві України: питання теорії і практики. Дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.02.; Інститут законодавства Верховної Ради України. Ужгород, 2018. 498 с.
6. Скрипнюк О.В. Курс сучасного конституційного права України. Х.: Право, 2009. 468 с.
7. Проект Закону України «Про правотворчу діяльність» № 5707 від 25.06.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72355.
8. Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Погасія Ігоря Петровича щодо офіційного тлумачення положень статей 1, 2 та пункту 2 статті

- 6 Закону України «Про запровадження єдиного збору, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України», пункту 12 частини другої статті 15 Закону України «Про систему оподаткування», а також пункту 3 частини третьої статті 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 1 жовтня 2002 року № 52-у/2002; Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України „Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва“ від 16 січня 2004 року № 6-у/2004. ULR: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/4-mezhi-povnovazhen-konstytuciynogo-sudu-ukrayiny-pidvidomchist-porushenyh-pytan>.
9. Кодекс Адміністративного судочинства України. Офіційний вісник України. 2005 р., № 32, стор. 11, стаття 1918, код акта 33303/2005.
  10. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин другої, третьої, четвертої статті 219 Регламенту Верховної Ради України (справа про Регламент Верховної Ради України) від 1 квітня 2008 року №4-рп/2008. Офіційний вісник України. 2008 р., № 28.
  11. Мазур Д.В. Акти правотворчості Президента в республіках зі змішаною формою правління (загальнотеоретичний аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01; Харківський нац. ун-т внутріш. справ. Х., 2007. 20 с.
  12. Скакун О.Ф. Форми участі Президента України у правотворчості. Вісник Національного Університету внутрішніх справ. Спецвипуск. До 10-річчя утворення Національного університету внутрішніх справ. 2002. С. 125–132.